

Lao / ລາວ Lao

latinisatsioon: BGN/PCGN 1966 + KNABi täiendused 2003
transliteratsioon: KNAB 1998 (tai eeskujul), muudetud 2003

Laokeelseid nimesid pannakse kohanimeandmebaasis kirja kahel kujul: BGN/PCGNi süsteemis (põhineb endisel Laose omaladinal) ja translitereeritult. Latinisatsiooni on täiendatud vokaalipikkust ja silbitooni tähistavate diakriitiliste märkidega, mis Interneti-versioonis ei kajastu. Silbitooni märkivate diakriitike tõttu on mõne vokaali tähistused pisut erinevad (vt seletust lõpus).

Allpool märgib transliteratsiooni püstkiri, *latinisatsiooni* kaldkiri.

Konsonandid

Konsonante latiniseeritakse kaht moodi, sõltuvalt kas asendist silbi alguses või lõpus. Silbilõpu latinisatsiooni märgib vaste sulgudes. Mõnda sõnasisesest konsonanti, millel ei ole vokaalimärke, latiniseeritakse kahekordselt, alguses silbilõpu ja seejärel silbialguse konsonandina, mistõttu sõnasse tekib lisasilp: ຂ *kkha*, ຄ *kkha*, ຈ *tcha*, ສ *tsa*, ຊ *tsa*, ຕ *tta*, ຖ *ttha*, ທ *ttha*, ປ *ppa*, ພ *ppha*, ຟ *pfa*. Vt märkust 1.

1 ກ	k / <i>k</i> (<i>k</i>)	9 ດ	d / <i>d</i> (<i>t</i>)	14 ບ	b / <i>b</i> (<i>p</i>)	21 ຢ	y / <i>y</i>
2 ຂ	<i>kh</i> / <i>kh</i>	10 ຕ	t / <i>t</i>	15 ປ	p / <i>p</i>	22 ຮ	r / <i>r</i>
3 ຄ	<i>kh</i> / <i>kh</i>	11 ຖ	<i>th</i> / <i>th</i>	16 ຜ	<i>ph</i> / <i>ph</i>	23 ລ	l / <i>l^B</i>
4 ງ	ng / <i>ng</i> (<i>ng</i>)	12 ທ	th / <i>th</i>	17 ຝ	<i>f</i> / <i>f</i>	24 ວ	v / <i>v</i> , <i>o^C</i>
5 ຈ	c / <i>ch</i>	13 ນ	n / <i>n</i> (<i>n</i>)	18 ພ	ph / <i>ph</i>	25 ຫ	<i>h</i> / <i>h^D</i>
6 ສ	<i>s</i> / <i>s</i>			19 ຟ	f / <i>f</i>	26 ອ	x / <i>(E)</i>
7 ຊ	s / <i>x</i>			20 ມ	m / <i>m</i>	27 ຮ	h / <i>h</i>
8 ຢ	<i>ñ</i> / <i>gn</i> (<i>y</i>) ^A						

^A Teisendit ງ *n* kasutatakse silbi lõpus (ຂາງ *khān khāy*), ຫ *h* järel (ຫນາບ *hnāb gnāp*) ja konsonantide vahel (ສົງ *sīng sīng*).

^B Teisend allmärgina: ມ *l*, ນ ຫາມ *hlām lām*.

^C Vt märkust 4.

^D Vt märkust 2.

^E Vt märkust 3.

Vokaaltuumad (• tähistab suvalist konsonanditähete)

1 ັ	-a / <i>a</i>	10 ື	e-a / <i>e</i>	19 ື່	e-āa / <i>o'</i>	28 ື່	-ań- / <i>ia</i>
2 ື່	-a / <i>a</i>	11 ື່	e-a- / <i>e</i>	20 ື່	-ax- / <i>o'</i>	29 ື່	e-ań / <i>ia</i>
3 ື່	-ā / <i>a</i>	12 ື່	e- / <i>e</i>	21 ື່	-m / <i>o'</i>	30 ື່	-ń- / <i>ia</i>
4 ື່	-i / <i>i</i>	13 ື່	æ-a / <i>e'</i>	22 ື່	-x- / <i>o'</i>	31 ື່	e-uxa / <i>uā</i>
5 ື່	-ī / <i>i</i>	14 ື່	æ-a- / <i>e'</i>	23 ື່	e-ia / <i>eu</i>	32 ື່	e-ux / <i>uā</i>
6 ື່	-u / <i>u</i>	15 ື່	æ- / <i>e'</i>	24 ື່	e-i- / <i>eu</i>	33 ື່	e-ux / <i>ua</i>
7 ື່	-ū / <i>u</i>	16 ື່	o-a / <i>o</i>	25 ື່	e-ī / <i>eu</i>	34 ື່	-ova / <i>ouā</i>
8 ື່	-u / <i>ou</i>	17 ື່	-o- / <i>o</i>	26 ື່	e-ū- / <i>eu</i>	35 ື່	-av- / <i>ouā</i>
9 ື່	-ū / <i>ou</i>	18 ື່	o- / <i>o</i>	27 ື່	e-ańa / <i>ia</i>	36 ື່	-ov / <i>oua</i>

37	◌◌	-v- / <i>oua</i>	39	◌◌	1- / <i>ai</i>	41	◌◌	å / <i>am</i>
38	◌◌	ĩ- / <i>ai</i>	40	◌◌	e-ḡā / <i>ao</i>			

Hääldusmärgid

1	◌◌	kordusmärk, nt ແຊອໆ <i>æsx</i> " <i>xē'oxē'o</i>
2	◌◌	toonimärk
3	◌◌	toonimärk
4	◌◌	toonimärk
5	◌◌	toonimärk

Märkused

1. Sõnasiseseid silbialgulisi konsonante loetakse laensõnades vahel kahekordselt – sama täht hääldatakse ka eelmise silbi lõppu (vastava silbilõpu hääldusväärtusega): ທີ່ສະນະ *thāsana thātsāná*, ພາຊນາ *phāsna phātsāna*.
2. Silbialgulist tähte ຫ *h* üldiselt ei latiniseerita, kui temaga ei kaasne vokaali- ega toonimärke ja ta on vahetult ຍ *ñ*, ນ *n*, ມ *m*, ຮ *r*, ລ *l* või ວ *v* ees: ຫລວງຟຣະບາງ *h̄lvngphrabāng Louāngphrābāng*. Neil juhtudel kasutatakse sageli ligatuure ຫ *h̄n*, ຫ *h̄m* või ຫ *h̄l*.
3. Sõnaalgulist tähte ອ *x* ei latiniseerita: ອີກ *xīk ik*. Järgsilbi alguses latiniseeritakse ta sidekriipsu abil: ຊະເອມ *saexm xā-em*, ບ້ານແກ້ງອີ *b^ānæk^ngxī Bān Kē'ng-I*.
4. Silbialgulist tähte ວ *v* latiniseeritakse *v*-ga: ຫັນວາ *thānvā thanva*. Kui ວ *v* on kombinatsiooni teine täht, latiniseeritakse ta *o*-ga. Silbi lõpus on latinisatsioon üldjuhul *o* (ນາວ *nāv nao*, ແກວ *ækv kē'o*, ດຽວ *dīv diao*), ent *i* järel *ou* (ຄົວ *khiv khiou*, ຕົວ *tīv tiou*).
5. Konsonantühendid, mille teine täht on ຮ *r*, ລ *l* või ວ *v*, latiniseeritakse täht-tähelt, kuigi teine täht ei pruugi tegelikult häälduda: ບ້ານວັດພຣະໄຊ *b^ānvāḡphraḡ Bān Vātphrāxai*, ຄູ່ສຕຽນ *khīstīn Khlītsīan*, ສວາຽ *svān soāy*, ແຂວງ *ækhvng khoē'ng*.
6. Mõne sõna häälduses esineb lao kirjas märkimatu lühike vokaal. Latinisatsioonis märgitakse seda *a*-ga. Järgneva silbi algustäht kaldub sel juhul samasse järku kui *a*-eelne täht: ສວັນນະເຂດ *svānnaekhd Sāvānnākhet* (kirjutatakse ka kujul ສະຫວັນນະເຂດ *svānnaekhd*), ຂວາວ *khvāv khāvāo* (ent *vrd* ຂວານ *khvān khoān*).
7. Mõnes võõrsõnas esineb variant ຣ *r*: ເບີຣີ *ebīr beur*.

Toonid

1 – tõusev (◌◌), 2 – ühtlane (märgita), 3 – kõrge langev (◌◌), 4 – keskmadal (◌◌), 5 – madal (◌◌), 6 – madal langev (^).

Tooni määramise reeglid

Olulised on silbi esitähe järk ja silbilõpu tüüp.

Järgud:

– kõrge: ຂ, ສ, ຖ, ຜ, ຝ, ຫ *kh*, ສ, ທ, ປ, ຫ, ຫ, ຫ, ຫ;

– keskmine: ກ, ຈ, ດ, ຕ, ບ, ປ, ຍ, ອ *k, c, d, t, b, p, y, x*;

– madal: ຄ, ງ, ຊ, ຍ, ທ, ນ, ພ, ຟ, ມ, ຮ, ລ, ວ, ຮ *kh, ng, s, ñ, th, n, ph, f, m, r, l, v, h*.

Silbilõpp→	üldtüüp	lühike vokaal +p,t,k,ʔ ^A	pikk vokaal +p,t,k	Toonimärgiga		
Esitähnt ↓				' (ˊ)	˘ (ˆ)	˚ (ˑ)p,t,k,ʔ
kõrge	1 ˘	1 ˘	5 ˘	5 ˘	6 ˆ	-
keskmine	2	1 ˘	5 ˘	5 ˘	3 ˑ	3 ˑ
madal	2	3 ˑ	6 ˆ	4 ˉ	3 ˑ	-

^A Lühikese lahtise silbi täishääliku järel hääldub alati [ʔ].

Latinisatsiooni hääldus

ch	[ç]	iä	[iə]	oua	[u:ə]	uä	[uə]
e	[e]	kh	[kʰ]	ouä	[uə]	x	[s]
e'	[ɛ]	ng	[ŋ]	ph	[pʰ]	y	[j]
eu	[ə]	o	[o]	th	[tʰ]		
gn	[ŋ]	o'	[ɔ]	u	[u]		
ia	[i:ə]	ou	[u]	ua	[u:ə]		

Joon vokaalitähe all märgib vokaali pikkust.

Teisendus BGN/PCGni latinisatsiooni

- 1) toonimärgid (˘, ˊ, ˉ, ˆ, ˑ) ja vokaalipikkusmärgid (tähe all) jäävad ära;
- 2) e > é (ent ei muutu eu); e' > è; o > ô (ent ei muutu ao, ou, oua); o' > o.